

Stille pijn

Auteur: Reina ten Bruggenkate

Illustraties: Annet Schaap

	L E E S										
L	Leeservaring										naar 6 jaar
	A	B	C	D	E	F	G	H			
A	AVI										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9		
T	Thema										
	dieren, alleen zijn										
Toegekend door KPC Groep te 's-Herrogenbosch											

Aanvulling Leeslatthema's: vriendschap

Genre: realisme

Aantal bladzijden: 71

1 Korte inhoud

Vakantie. Rosie gaat met haar familie naar zee. Ze zijn met z'n vijven: pap en mam, Simon en Rosie en Ben, hun hond. Ben is al oud en dik. Rennen houdt hij niet lang meer vol, zijn heupen zijn versleten.

Hun vakantiehuis staat boven op een duin. De kinderen hebben beiden een eigen kamer op de eerste verdieping. Ben slaapt bij Rosie op de kamer. Ze gaan met z'n allen naar het strand, maar Ben mag daar niet komen. De strandwacht wijst hen door naar het vrije strand, een heel eind verder, wel een half uur lopen.

De volgende ochtend is Rosie al vroeg wakker. Ze wil Ben uitlaten. Maar Ben kan niet meer lopen! Als hij gaat staan, piept hij van de pijn. Hij staat bovenaan de trap en kan niet naar beneden. Hoe moeten ze nu naar het strand? Pap krijgt een idee. Ben gaat in de strandkar. Hij past er precies in. Om beurten trekken ze de kar.

Ben slaapt nu beneden. Als Rosie hem 's nachts hoort piepen, gaat ze bij hem slapen.

Na de vakantie is er een nieuwe jongen in de klas gekomen: Benjamin. Het is een stille jongen die niets zegt.

Ben heeft van de dierenarts een prik gekregen en hij moet pillen nemen. Hij lijkt wat op te knappen. Rosie is blij, maar mam waarschuwt: Ben is al oud. Als Rosie en Simon Ben uitlaten, zakt hij weer door zijn poten.

Op school probeert Rosie de nieuwe jongen aan het praten te krijgen. Hij heeft in Japan gewoond. Ze denkt dat hij geen Nederlands kan spreken, maar dat kan hij wel. Hij zegt alleen niets. Juf Saskia zegt dat hij Japan mist en zijn vrienden die hij daar had. Als Benjamin zijn tas op school vergeet, gaat Rosie die bij hem thuis brengen. Ook dan zegt Benjamin weinig. Hij blijkt vooral boos te zijn.

Met Ben gaat het niet goed. Mam probeert Rosie erop voor te bereiden dat het misschien wel beter is als de dokter hem een spuitje geeft. Eerst wil ze er niets van horen, maar dan begrijpt ze dat Ben altijd veel pijn zal hebben. Als ze de volgende dag op

school zit, zal de dokter komen... Op school is ze er met haar gedachten niet bij. Als ze thuis komt is het stil en leeg. Ben is er niet meer. Rosie vindt niets meer leuk. Ze wil ook geen nieuwe pup. Ze wil Ben!

De volgende dag, na school, loopt Benjamin met haar op. Eerst zwijgen ze en dan praten ze, ieder over hun eigen verdriet. Benjamin vertelt dat zijn vrienden in Japan hem niet eens schrijven. En Rosie mist Ben natuurlijk vreselijk.

Thuis hangt pap een tekening die Rosie van Ben gemaakt heeft aan de muur van haar kamer. Zijn riem wordt ook opgehangen en zijn etensbak komt eronder. In het fotoalbum zoeken ze naar een foto van Ben met Rosie op 'zijn rug. Die is genomen toen ze klein was. Ze mag hem ook op haar kamer. Allerlei herinneringen komen boven bij het bekijken van de foto's. Ze neemt de foto van Ben op het strand mee naar school. Het is zijn laatste portret. Ze laat hem aan Benjamin zien. Rosie vraagt of hij foto's van zijn vrienden in Japan heeft. Maar die heeft Benjamin niet. Als juf Saskia hen samen ziet, zegt ze: 'Zo, Rosemarijntje, heb jij Benjamin opgehaald?' Benjamin kijkt verbaasd. Rosemarijntje? 'Ja,' zegt juf Saskia, 'Rosemarijntje werd Rosie.' 'Dan heet ik voortaan Ben,' zegt Benjamin. 'Nu heb je toch weer een Ben,' zegt juf Saskia, 'en ik geloof dat hij je lief vindt!' 'Waf,' zegt Ben.

2 Villa-aspecten

2a Inleidend tekstje

Stille pijn wordt ingeleid met de volgende tekst:

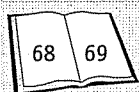
Je houdt ontzettend veel van je hond. Dan gaat hij dood. Nu weet je pas wat 'missen' betekent. Wie begrijpt écht hoe dat voelt?

Wanneer u met de kinderen over deze tekst praat, kunnen de volgende zaken aan de orde komen:

Een huisdier moeten missen waar je als kind mee opgegroeid bent. Dat laat een grote leegte achter. Hoe zouden de kinderen zich voelen? Misschien hebben ze het zelf ook een keer meegemaakt. Hoe reageerden zij er op? In *Stille pijn* lezen de kinderen hoe de hoofdpersoon het verlies van haar hond probeert te verwerken. Zullen ze haar reacties gaan begrijpen?

2b Villa Alfabet

(De teksten met een grijze achtergrond komen uit het boek. De paginanummers staan erbij.)

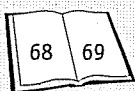

Taalkamer

Ben is dood. Rosie en Benjamin lopen samen uit school naar huis. Rosie krijgt een snoepje van Benjamin. Op bladzijde 56 staat: *Nu weet ze niet wat ze moet zeggen. Maar samen zwijgen is ook goed.* Als samen zwijgen goed is, begrijp je elkaar helemaal!

Begrijpen de kinderen dat samen zwijgen in deze situatie goed is? Zowel Rosie als Benjamin hebben een nare, emotionele ervaring achter de rug. Samen zwijgen betekent hier dat ze elkaar begrijpen. Ze hoeven niets te zeggen. Zonder woorden te gebruiken begrijpt Benjamin wat Rosie moet doormaken en beseft Rosie hoe Benjamin zich moet voelen.

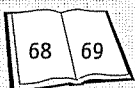
De 'even-alleen-zijn'-kamer

Ben is dood. Rosie kan nooit meer lachen, denkt ze.

Benjamin is verhuisd. Hij wil nooit meer praten.

Hoe zou jij je voelen?

Nooit meer lachen, nooit meer praten. Zo reageer je als jou iets ergs overkomt. Je denkt dat het nare gevoel nooit meer overgaat. Zoals vroeger wordt het niet meer. Kunnen de kinderen het gevoel beschrijven dat je krijgt na een nare gebeurtenis? Hoe reageerden zij er op? Boos, verdrietig? Sloten zij zich ook op? Misschien wilden ze niemand zien. Hoe lang duurden die gevoelens? Kunnen ze zich nog herinneren waardoor ze er een beetje overheen kwamen?

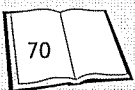

Toekomstzolder

Ben is dood. Maar... Rosie lacht weer, Benjamin praat weer.
Krijgt Rosie een nieuwe Ben?

Juf Saskia zei het: "Nu heb je toch weer een Ben." Neemt Benjamin voor Rosie de plaats van Ben in? Of zit het toch anders? Worden ze vrienden? Waarom zouden juist Rosie en Ben vrienden worden? Zou het kunnen dat Benjamin Rosie geholpen heeft over het verlies van Ben heen te komen? En dat Benjamin het gemis van zijn vrienden in Japan niet meer voelt, omdat Rosie er is?

Reina ten Bruggenkate schreef een e-mail aan alle lezers.
De tekst luidt:

Van: reinatenbruggenkate@mail.com

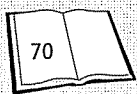
of mail via: villa@maretak.nl

Aan: <alle lezers van 'Stille pijn'>

Heb je wel eens een echte vriend gehad? Een vriend die altijd bij je wil zijn. Zo een die je alles kunt vertellen. Iemand die nooit boos op je is?

Ik wel. Hij heette Kazan. Het was onze hond. Ik was toen net zo oud als Rosie in dit boek.

Dit boek gaat over zo'n vriendschap.

Het is heerlijk om een huisdier te hebben. Een hond, een kat, een konijn... Maar een huisdier leeft niet zo lang als een mens. Als hij doodgaat, heb je verdriet.

Je mist hem. Je vergeet hem nooit meer.

Na een tijdje kun je weer lachen. Dan denk je aan de fijne tijd samen met hem. En misschien wacht er weer een nieuwe vriend op je...

Toen ik zelf kinderen kreeg, namen we weer een hond. We noemden hem Bobo. Het was de liefste hond ter wereld. Twaalf jaar lang was hij mijn trouwe vriend. Toen ik dit boek schreef, lag hij steeds aan mijn voeten. Af en toe keek ik naar hem. Wat kun je toch veel houden van zo'n hond...

Een maand of zo nadat ik het boek af had, werd Bobo erg ziek. Het ging ongeveer zoals in het boek. Wat een naar toeval, hè?

Reina ten Bruggenkate

De volgende fragmenten uit de e-mail kunnen onderwerp van gesprek met de kinderen zijn:

Heb je wel eens een echte vriend gehad? Een vriend die altijd bij je wil zijn. Zo een die je alles kunt vertellen. Iemand die nooit boos op je is?

Daar zijn echte vrienden voor. Je hebt geen geheimen voor elkaar. Je troost elkaar als je verdrietig bent. Je wordt samen boos als je denkt dat één van jullie oneerlijk behandeld is. Of je echte vriend nu een mens is, een dier of een knuffel. Zouden de kinderen zonder kunnen?

Maar een huisdier leeft niet zo lang als een mens. Als hij doodgaat, heb je verdriet.

Je mist hem. Je vergeet hem nooit meer.

Reina had een hond, Kazan. Dat was haar vriend. Maar ja, dieren leven niet zo lang als mensen. Je weet dat honden dood kunnen gaan, maar je wilt het niet. En als het zover is, wil je het niet geloven. Natuurlijk ben je verdrietig, boos misschien. Je neemt je voor nooit meer te lachen. Maar dan komt er een nieuwe vriend. Je realiseert je op een dag opeens dat je al een paar dagen niet aan je dode huisdier hebt gedacht. Snappen de kinderen dat het zo kan gaan?

Een maand of zo nadat ik het boek af had, werd Bobo erg ziek. Het ging ongeveer zoals in het boek. Wat een naar toeval, hè?

Nemen de kinderen later ook een huisdier? Reina deed het toen ze zelf kinderen kreeg. Waarom nemen mensen een huisdier als er ook kinderen zijn? Waarom nemen oudere mensen soms een huisdier?

Net als Kazan ging ook Bobo dood. Hebben de kinderen gemerkt aan de manier waarop Reina over Rosie en Ben schrijft, dat ze zelf wist dat ze Bobo misschien moest gaan missen? Zou iemand die nooit een hond gehad heeft, zich kunnen indenken wat het betekent als je hem moet missen?

Misschien willen de kinderen hun ervaringen met hun eigen huisdier naar Reina mailen. Laat ze het antwoord van de schrijfster printen, voorlezen in de klas en opnemen in hun Leesmapje.

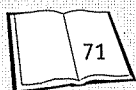
2c Vragen naar aanleiding van de Villaatjes

Na de hoofdstukken 3, 5 en 6 staan in het boek de Villaatjes afgedrukt. De vragen die daarbij horen en achter in het boek staan, zijn hieronder weergegeven.

Als u met de kinderen over het boek praat nadat ze het hebben uitgelezen, neem dan een selectie uit de vragen met hen door. Laat in eerste instantie de kinderen kiezen over welke vragen ze willen praten. Vraag dóór als er niet zo veel uitkomt. Vraag vooral weer naar eigen ervaringen en gevoelens in situaties die de kinderen zelf hebben mee-gemaakt.

U kunt er ook voor kiezen om de vragen meteen te bespreken als de hoofdstukken, waarop de vragen betrekking hebben, gelezen zijn.

Het is bij het beantwoorden van de vragen onbelangrijk of het kind een 'goed antwoord' geeft. Vaak is niet duidelijk wat een correct antwoord is. Bovendien is het overdenken van de vraag het belangrijkste.

Vragen na hoofdstuk 3, bladzijde 29

- 1 Is jouw huisdier wel eens mee geweest op vakantie? Deed hij toen anders dan thuis?

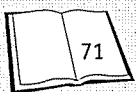
Een huisdier meenemen op vakantie kan spannend zijn. Hoe reageert het dier op de andere omgeving? Moeten er speciale maatregelen genomen worden? Wanneer het huisdier niet meegaat, hoe is dan de opvang geregeld? Wordt het ondergebracht bij familie, of tijdelijk in een asiel? De kinderen hebben vast wel eens gehoord of gelezen dat huisdieren, juist in de vakantietijd, zomaar ergens achtergelaten worden. Het is natuurlijk een overbodige vraag wat ze daarvan vinden, maar kunnen ze misschien verklaren waarom mensen dat doen?

- 2 Heb je ook wel eens gehoord dat een baasje op zijn hond gaat lijken? Let maar eens op als je iemand zijn hond ziet uitlaten.

Dat wordt wel eens gezegd. Honden gaan op hun baas lijken. Of omgekeerd. Zou het dan om uiterlijk gaan? Of gedragen baas en hond zich op dezelfde manier? Zou het al beginnen bij de keus van een hond? Waarom zie je anders stoere kerels met een herdershond of bouvier? En oude dametjes met een tekkeltje?

- 3 Weet jij wat er met Ben aan de hand is?

Het gaat niet goed met Ben, dat is duidelijk. Zou hij ziek zijn, of zijn dit de eerste verschijnselen van ouderdom?

Vragen na hoofdstuk 5, bladzijde 42

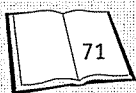
- 1 Kijk eens naar de tekening op bladzijde 40. Zie je daar dingen uit Japan?

Benjamin had het heel erg naar zijn zin in Japan. Nu woont hij weer in Nederland. Om toch wat vast te houden van het land waar hij goede vrienden had, heeft hij in zijn kamer verschillende Japanse dingen opgehangen. Hebben de kinderen ze herkend? Kunnen ze nog meer echt Japanse dingen noemen? Ze kunnen er ook naar op zoek gaan, in boeken of misschien wel op internet.

2 Benjamin is boos. Hoe lang kun je zwijgen volhouden?

Als je echt boos bent, wil je met niemand praten, en liefst ook niemand zien. Je trekt je helemaal terug. Maar ... hoe lang houd je dat vol? Lukt het iemand anders om je aan het lachen te maken als die ander er zijn best voor doet? Of ben je zo boos dat je daarvoor nog kwader wordt?

Vragen na hoofdstuk 6, bladzijde 53

1 Als ze niks doen, heeft Ben pijn. Als hij een spuitje krijgt, gaat hij dood. Hoe voelt Rosie zich?

Dit is een voorbeeld van een dilemma: kiezen tussen twee kwaden. Geen van beide alternatieven is een oplossing. Als je voor het één kiest, heeft dat nare gevolgen. En als je de andere mogelijkheid neemt ook. Snappen de kinderen dat Rosie zich ellendig voelt? Waar je ook voor kiest, je wordt altijd verdrietig. Voor welke oplossing zouden de kinderen kiezen?

2 Snap je waarom Rosie geen foto van Ben op haar kamer wil?

Ik wil geen foto, ik wil Ben, denkt Rosie. Met een foto kan ik niet kroelen. Een foto ruikt niet net als Ben. Een foto legt zijn kop niet op mijn schoot. Een foto voelt niet lekker zacht aan. Ze kan het wel uitschreeuwen: IK WIL BEN! En Rosie wordt boos als pap dat niet snapt. Snappen de kinderen het wel?

3 Rosie is boos en heeft verdriet. Dat duurt even, zegt mam.
Hoe lang is 'even' als je verdriet hebt?

Denken de kinderen dat Rosie op dat moment gelooft dat het verdriet "even" duurt? Voor Rosie is het net of ze altijd verdriet zal houden. Wie heeft gelijk, moeder of Rosie? Kunnen de kinderen uit eigen ervaring vertellen?

3 Extra verdieping

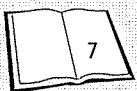
3a Praten over taal en gevoel

Taal en gevoel. De hierna volgende fragmenten kunnen aanleiding zijn om met de kinderen over taal- en gevoelsaspecten te praten.

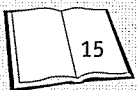
Bij de eerste boom blijft Ben staan. Hij tilt zijn poot op. De plas duurt maar even. Dan holt hij door naar een volgende boom. (...) Toch raar denkt Rosie. Stel je voor dat zij dat deed! Eerst thuis. Dan bij de burenen....

Betrekken de kinderen, net als Rosie doet, ook wel eens dierengedrag op zichzelf? Dat levert dan lachwekkende situaties op. Pappa heeft verteld dat honden telkens een beetje plassen om hun geur te verspreiden en zo aan andere honden laten weten dat ze ergens langs geweest zijn. Een voorbeeld van menselijk gedrag dat dezelfde functie heeft, is het produceren van graffiti. Kunnen de kinderen meer voorbeelden bedenken?

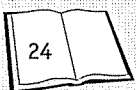
Kon Ben maar naar de wc. Net als zij. Rosie moet erom lachen. Een hond op de wc. Zou hij dan ook de deur op slot doen? Ze ziet het al voor zich. Hij zou vast op de wc-bril plassen, net als Simon.

Hier vindt het omgekeerde plaats. In de gedachten van Rosie worden Ben menselijke eigenschappen toegedicht. Ook dit levert een situatie op die doet lachen. Bovendien kaart ze en passant het probleem aan van door jongens natgeplaste wc-brillen. Kennen ze het gezegde: "Heren doe de bril omhoog, dames zitten ook graag droog"?

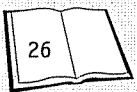
Ben is er altijd. Ook al toen ze nog in een ledikantje sliep. Toen ze klein was ging ze altijd eerst op zijn rug zitten. Daarna gleed ze van zijn rug op de grond. Dan was het niet zo hoog.

Herinneringen komen boven bij Rosie. Ze beseft voor het slapen gaan dat Ben er al heel lang is. Zou ze doorkrijgen dat er iets mis is met Ben? Zou ze daarom aan vroeger terugdenken? Het is zo'n vertrouwd moment. Iedere dag, als ze gaat slapen, is Ben er. Naast haar bed. Zou er misschien door haar hoofd geflitst zijn dat het wel eens niet meer zo lang kon duren met Ben? Als er iets onherroepelijks staat te gebeuren, komen herinneringen boven. Herkennen de kinderen dergelijke gedachten?

'Ben,' fluistert Rosie, 'zal ik bij je blijven?' Ze gaat naast de hond liggen. Haar arm om hem heen. De hond zucht diep.

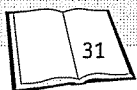
Ben is ziek is en moet alleen slapen in een vreemd huis. Rosie kan zich goed indenken wat dat voor Ben betekent. Zouden de kinderen net als Rosie gedaan hebben? Zo is het net als anders, wanneer Rosie gaat slapen, is Ben in de buurt.

Rosie kijkt naar de nieuwe jongen. Als je goed kijkt lijkt hij zelfs op Ben. De echte Ben! Deze Ben zegt ook niks. Zijn haar valt over zijn ogen. Net als bij haar hond. En zijn ogen staan ook een beetje droevig.

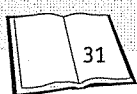

Ook hier weer de vergelijking mens – dier. Het valt Rosie op dat de nieuwe jongen op haar hond lijkt. Zou dat komen doordat ze zo vol is van wat er met Ben aan de hand is? Zou ze het ook gedacht hebben als er met Ben niets aan de hand was geweest?

‘Hij is zijn tong verloren,’ zegt Michiel

Kennen de kinderen deze uitdrukking voor mensen die niet veel praten? Zou je zonder tong echt niet kunnen praten? Laat ze eens proberen iets te zeggen terwijl ze hun tong helemaal stil houden, bijvoorbeeld door hem stijf tegen de ondertanden te drukken. Lastig praten op die manier!

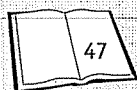
‘Haha,’ lacht Jasper. ‘Kijken waar die ligt.’ Hij duikt onder de tafel.

Uitdrukkingen en gezegden letterlijk nemen levert soms komische situaties op. Laat de kinderen eens een paar voorbeelden bedenken. Is deze situatie echt komisch of niet? Wat vindt juf Saskia ervan?

Rosie staat op van tafel. Ze loopt naar haar kamer. Ze wil het niet horen. Ben wordt weer beter!

Kennen de kinderen dat gevoel ook? Je weet eigenlijk wel dat er iets vervelends gaat gebeuren, maar je wilt het niet geloven. Je wilt het wegstoppen, je loopt ervoor weg. Tegen beter weten in zegt Rosie hardop tegen zichzelf dat Ben weer beter wordt. Rosie gaat naar haar kamer. Herkennen de kinderen dit? Ze wil alleen zijn, alleen met haar verdriet. Dan kun je even niemand om je heen hebben.

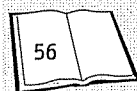

‘Morgen,’ zegt mam, ‘dan komt de dokter. Ben slaapt in als jij naar school bent. Neem morgenvroeg maar afscheid van Ben. Voor je naar school gaat. Dan kun je even met hem alleen zijn.’

Toch komt mamma met haar praten en moet ze de waarheid onder ogen zien: het is het beste voor Ben als de dokter hem een spuitje geeft. Wat vinden de kinderen van het voorstel van mamma om alleen afscheid van Ben te nemen? Zouden zij dat zelf ook zo willen? Wat zouden zij doen en zeggen? Wat vinden ze van de manier waarop Rosie afscheid neemt? Moesten ze glimlachen toen ze lazen dat Rosie ‘voor eeuwig en ook daarna’ aan Ben zal blijven denken?

Blz 51: Rosie voelt zich ziek. Simon draait keiharde muziek. Pap doet raar vrolijk.

Ieder reageert op zijn eigen manier op de dood van Ben. Hoe zouden de kinderen reageren als zij hun hond moesten missen?

‘Mijn vader wil een nieuwe hond.’ ‘Wil je dat niet?’ Rosie schudt haar hoofd. ‘Dat is niet hetzelfde.’ ‘Ik ook niet. Ik hoef ook geen nieuwe vrienden’

Echte vrienden zijn niet te vervangen. Geen nieuwe hond kan tegen Ben op. Rosie en Benjamin zijn nog te verdrietig om nu al te denken aan vervangers. Dat anderen dat nu niet snappen! Ze herkennen dat gevoel bij elkaar. Dat schept een band. Haast ongemerkt krijgt Benjamin een vriendin en Rosie een nieuwe speelkameraad. Hadden de kinderen dat door toen ze dit fragment lazen?

3b Kennis van genres

Stille pijn is een realistisch boek. Het zou waar gebeurd kunnen zijn. Vinden de kinderen de gebeurtenissen die in het verhaal voorkomen, geloofwaardig beschreven? Als een boek een realistisch verhaal bevat, is de kans groot dat er dingen in gebeuren die je als lezer ook zijn overkomen. Herkennen de kinderen in de lotgevallen van Rosie en Benjamin dingen die zij ook hebben meegemaakt?

Laat de e-mail van Reina ten Bruggenkate, die achter in het boek staat (blz. 70), nog eens lezen. Zou Reina gevoeld hebben dat haar hond bijna dood ging toen ze dit boek schreef? Zouden de kinderen vanuit hun eigen belevenissen met huisdieren iets kunnen bedenken waar een boek over geschreven kan worden?

3c Praten over illustraties

Wanneer het kind het Boekprofiel heeft ingevuld, neemt u dit erbij. Vond hij/zij de tekeningen van Annet Schaap goed passen bij het verhaal? Laat de kinderen vertellen waarom zij 'ja', 'weet niet' of 'nee' invulden. Vraag verder wat zij van de illustraties vinden, ook los van het verhaal. Spreekt de tekenstijl hen aan? Laat ze vertellen of de dieren en situaties op de tekeningen 'levensecht' (realistisch) zijn. Zouden het ook foto's geweest kunnen zijn?

Kunnen ze vertellen hoe de illustrator tekent: veel lijntekeningen, veel ingekleurde vlakken, of een combinatie daarvan.

Vergelijk met de kinderen de tekeningen in dit boek eens met die in een ander boek. Zoek een boek uit waarin de illustrator een heel andere stijl van tekenen heeft. Laat de verschillen in tekenstijl benoemen. Let op zaken als: grote lijnen – details, bijna alleen lijnen – vlakken, realistisch – schetsmatig, sfeer die de tekeningen oproepen.

Stille pijn is een realistisch verhaal. De illustraties van een realistisch boek zijn vaak in een andere stijl getekend dan die van bijvoorbeeld een fantasieverhaal. Laat de kinderen de illustraties van *Stille pijn* eens vergelijken met die in *De maan is te laat*. Wat valt op? Zien ze overeenkomsten en verschillen?

Herkennen de kinderen de gevoelens die in de tekeningen te ontdekken zijn? Welk gevoel spreekt er uit de tekening op het omslag? En uit die op bladzijde 23? Kunnen ze zich voorstellen hoe Rosie zich voelt als ze naar de tekening op bladzijde 51 kijken?

Welke tekening vinden ze het zieligst? Staan er ook tekeningen in het boek waarbij ze een beetje moesten lachen?

4 Verwerking

Voor verdere verwerking is nog een aantal kopieerbladen opgenomen.

4a is het Boekprofiel.

4b een creatieve opdracht.

4c de brief aan Reina ten Bruggenkate, de schrijfster van *Stille pijn*.

4d tenslotte, is het titelblad.